

IRODALOM

Ifj. Vas Ferenc

ÉDES ANNA

Regényelemzés egy teológus szemével

Édes Anna

Kosztolányi regényéből Fábry Zoltán készített filmet 1958-ban
Töröcsik Mari főszereplésével

Ez a dolgozat egy nagyon fontos témát igyekszik körüljárni. Egy egyetemi dolgozatomra készülve meglepetten olvastam, hogy az egyik legnevesebb magyar irodalomtörténész Kosztolányi Édes Anna című szövegét keresztény szövegnek nevezte. Ezt a megállapítást egy másik szöveggel kapcsolatban tette, amelyet nem tartott annak. Az a másik szöveg a Pacsirta volt. Ahol a kereszténységét megélt két ember egy hétre részt vesz azokban az örömeiben, elfoglaltságokban, amelyet egy magyarországi kisváros adhatott a lakosainak. Majd mindettől könnyedén elfordul és visszatér a saját kis életéhez. Ezt olvasva sokkal inkább gondoltam kereszténynek. Míg középiskolai tanulmányaimban számomra úgy tűnt, hogy az Édes Anna nagyon távol van attól, amit én kereszténynek gondoltam és gondolok, hiszen egy kettős gyilkosságot mesél el és egy minden szinten kihasználta fiatal lány tragédiáját. Épp ezért elhatároztam, hogy ha lehetőségem lesz rá, akkor megvizsgálom ezt a kérdést, és újraolvasom ezt a művet, s ebből a szempontból figyelem. Most jött el ennek az ideje. Ebben a dolgozomban azt a kérdést fogom körbejárni, hogy mit jelent, jelenthet, hogy egy szöveg keresztény. Mit neveznék a saját szemszögemből annak, és mi az, amit nem? Ezek a kérdések elvezetnek ahhoz a legfontosabb kérdéshez, hogy léteznek-e egyáltalán keresztény szövegek. Ez főképp a posztmodern íráselemzésben kérdéses, hiszen abban a szövegek, csak akkor értékesek, ha önmagukban mindenféle jelzőkkel, körülményekkel szemben is megállnak. Ez egyszerre a legkeményebb elvárás egy műalkotással szemben, és a legrelatívabb, legkönnyebb megközelítés, hiszen mindent lehet művészetnek nevezni, bármilyen érték nélkül.

Az elemzés előtt még néhány szóban bemutatnám a saját értelmezési határomat, ami rányomja bélyegét arra, hogy miképp látom és beszélek egy szövegről. Baptista lelkészként szolgálok egy magyarországi faluban. Végeztem teológiai tanulmányokat, illetve magyar irodalom szakos egyetemi hallgató is vagyok. Tehát értelmezési síkom egyszerre teológiai és irodalmi. Mivel Pécsen tanultam, ezért nagy hatással van rám a posztmodern értelmezés is, még akkor is, ha azt nem tudom elfogadni teljes mértékben. Az Édes Anna szövegét újraolvasás után fogom értelmezni. Ennek során furcsa volt számomra az a sík, ami a mai világgal köti össze a szöveget. Hiszen éppen most látjuk egy bizonyos értelemben kereszténynek nevezhető kurzus újraéledését, aminek nem sejtjük, mi is lesz a vége. Ezzel kapcsolatban is fontos tanulságai vannak a szövegnek.

Meglepő kijelentése *Szegedi-Maszák Mihálynak*, hogy keresztény az Édes Anna értelmezési kiindulópontja. Hiszen ez azt is jelenthetné, hogy valamit nem vettem észre a szövegben, s talán létezik a szövegen belül egy olyan elrejtett nézőpont ahonnan úgy tűnhet, mintha valóban az lenne.

Ezért első kérdésem, mitől lehet keresztény egy szöveg? Ez a legkorábbi időktől is komoly kérdés volt. Teológusként ismerem azt a folyamatot, hogy miképp vált keresztény szöveggé az Ószövetség, ami nyilvánvalóan többnyire zsidó iratok gyűjteménye volt. Most mégis a kereszténység szent irata. Első megállapításom, hogy nem az író akaratán, szándékán múlik kizárólag, hogy szövege később kereszténnyé válik. Vagyis ez is lehet egyfajta olvasói döntés, amit a többség hoz meg.

Második fontos kérdés, amit fel kell tennünk: talán attól válik kereszténnyé egy szöveg, hogy a szereplői azok? Ennek ellenkezőjének bebizonyításához elegendő csupán az irodalomtörténetileg jelentős és híres *Flaubert*-per felidézése. Az ügyész jó szemmel észrevette, hogy a szöveg mennyire támadólag lép fel a keresztény egyházzal szemben. Annak ellenére, hogy minden szereplő az és még a pap is olyan dolgot tesz benne, amiben semmi elítélendő sincs.

Talán attól válik kereszténnyé egy szöveg, hogy vallásos képeket, kifejezéseket használ fel, esetleg bibliai történeteket dolgoz fel? Majd az Édes Annát vizsgálva megláthatjuk, hogy attól, hogy egy bankot templomként ábrázol Kosztolányi, az még nem lesz a krisztusi értékek megtestesülésének helyszíne, sőt. Attól, hogy egy szöveg a megbocsátásról, megtérésről beszél, nem lesz keresztény. Hiszen ezen kifejezések nagy része megtalálható a hétköznapi beszédben, sőt onnan emelték át őket a vallásos kifejezések sorába.

Eddig tisztáztuk, mitől nem keresztény egy szöveg. Mit jelent egyáltalán az, hogy keresztény? Erre adok egy általános választ az értelmező kéziszótár segítségével, amely így határozza meg a keresztényt:

- *Keresztény*: 1. A kereszténység valamely egyházához tartozó.

2. Keresztényi. 3. A kereszténységen alapuló.

- *Keresztényi*: ami megfelel a kereszténység erkölcsi tanításainak.
- *Kereszténység*: 1. A krisztusi tanokon alapuló egyistenhívő vallás. 2. E vallás követőinek összessége. 3 Valakinek, valaminek keresztényi volta.²¹

Másrészt nézzük meg, hogy mit mond erről egy protestáns teológiai lexikon: „Keresztény: Olyan hívő ember (g. *christianosz*) vagy egyház elnevezése, aki vagy amelyiknek minden tagja hiszi, hogy Jézus Krisztus Isten Fia, a megígért Messiás, s aki az ő követőjének, szent teste tagjának, felkenetése részesének vallja s hálaáldozatként felajánlja neki magát. Ennek az elnevezésnek tehát nem a kereszt, hanem a Krisztus (h. *másiáh*, g. *christosz*) az eredete. Elsőként Lukács írta le, előadva, hogy Antiókiában kereszténynek nevezték Jézus követőit. Használatá hamar általánossá vált (ApCsel 26,28; 1Pt 4,16)”.²² Ezen az idézetben már látszik egy sokkal pontosabb megfogalmazás, ami egy ideális állapotot szeretne feltételezni arról, hogy kit is nevezhetünk kereszténynek. Mindig ebben a kettősségben kell figyelniünk a szöveget. Teológiai értelemben semmiképp nem lehet keresztény az Édes Anna, hiszen talán egyetlen szereplő kivételével ilyen teológiai, gondolati meghatározásokat egyik sem tett saját magáról. Teológusként én másként határozom meg a keresztényt. Olyan valaki, aki elfogadja a négy első ökumenikus zsinat hitvallásait és határozatait, s ezt valamiképp a hétköznapi életében is igyekszik bemutatni. Ebből a kettős szempontból szeretném megvizsgálni az Édes Annát. Valamint egy értelmezést szeretnék adni ennek a szövegnek.

Posztmodern értelmezések fölöslegesnek tartják a szerző ismertetését egy szöveg megértéséhez, de én szeretném bemutatni. Kosztolányi Dezső a *Nyugat* meghatározó szerzője volt, aki jelentőset alkotott, mint költő, író és újságíró is egyaránt. Különösen meghatározó a magyar irodalom, a nyelvi esztétikája, amiben a szépséget emeli a legmagasabb pozícióba. Ezt *Bodnár György* így fogalmazza meg: „Olyan erkölcs hitvallója, amely mindenkifölötté teszi az irodalmi autonómia kiküzdését és az esztétikum igazságát.”²³ Valóban ez jellemzi az egész művészetét és ebben követője *Márai Sándor*, aki még messzebb vitte ezt az elképzelését, aki számomra a legfontosabb magyar íróvá, referenciaponttá vált. Kosztolányi később kezdett el regényeket írni, amivel kapcsolatban *Szerb Antal* így nyilatkozik: „Az utóbbi évek Kosztolányit új alakban mutatták be: mint regényírót. A regényíró Kosztolányiban talán még fokozottabban feltalálhatóak a lírikus értékei: az atmoszférikus varázs, a precíz és mégis groteszken túlzó külső leírás, mely többet mond a belső életről, mint a legtöbb lélekelemzés, a tiszta, kulturált nyelvművészet. Alakrajzoló képessége itt, igazi földjére érve, még tökéletesebb, mint verseiben és novelláiban.”²⁴ Ez az elemzés teljesen helytálló az Édes Annával kapcsolatban is.

Kosztolányi életművében fontos szöveg az Édes Anna, amit tulajdonképpen realista regénynek tekinthetünk, amiben egy olyan tragikus történetet ír le, ahol nem lehet tudni, hogy valójában miért is történtek az események. Magát a szöveget a *Nyugat* közölte le 1926. július 1-jétől folyamatosan, majd abban az évben megjelent könyvalakban is. Bizonyos értelemben fontos, hogy így történt, mert az olvasói elvárások egészen mások lehettek annál, akik csupán részletekben olvashatták a könyvet. Például ha az Édes Anna romantikus regény lett volna, akkor *Vizyné* megszereti és lányaként neveli fel a saját elveszett, meghalt gyermeke helyett. S ebben a felállásban is rengeteg valós, realiztikus konfliktushelyzetet vázolhatott volna föl. Azonban ebben a korban a realiztikus regények kezdtek hódítani, emellett

pedig a lélektani elemzések is kezdenek az irodalmi szövegek mozgatórugójává válni. Ez a kettő együtt van jelen a szövegben, de mégsem adnak elegendő magyarázatot.

Fontos megjegyeznünk, hogy ez a szöveg realista regény, ami elszakad a romantikus hagyománytól. Ha romantikus regény lenne az Édes Anna, akkor tudnánk, hogy mi miért történt, kapnánk magyarázatot, megismernénk a szereplők belső mozgatórugóját. Itt nem találkozunk semmi ilyennel. Sőt mintha minden ellentétesen történe. Talán éppen ebben van a szöveg nagyszerűsége. Mi is átélhetjük azt az értetlenséget, amit a szereplők tapasztalhattak meg, mikor figyelik a másikat. Az egész szöveget az értetlenség, a másik megismerésének teljes hiánya jellemzi. Ez az, ami végül a tragédiához vezet. S amit később elemezni fogok, hogy a realista regényekben a narrátor sem segít a helyes ítélethozatallal. Ebben a szövegben egyszer lép ki a narrátor ebből a hívős távolságtartásából, s azt gondolom, hogy Szegedy-Maszák ezért vélte kereszténynek a szöveget. Ezt talán el is lehetne fogadni egy értelmezésnek, de azt gondolom keresztény szemmel nem elegendő ehhez.

Részlet az Édes Anna című filmből

Fontos megjegyeznem, amellettt hogy egyértelműen realista regénynek nevezhetjük az Édes Annát, mégis tele van szimbolikus eseményekkel. Ez pedig a romantikus hagyományhoz kapcsolja a szöveget. Nem fogom ismertetni az összes ilyen mozzanatot, mivel rengeteg van belőle, s az túlfeszítené dolgozatom kereteit.

A szöveg szimbolikus a katolikus temetési szertartás egy latin részletével kezdődik, ami arra mutat, hogy valami tragikus fog történni a szövegben. Mivel azonban latin nyelvű, ez jelzi már azt a távolságtartást, ami Kosztolányit jellemezni fogja az egész regény alatt. Nagyon erőteljes ez a magatartása. Ami különösen furcsa, mert a szöveg maga épp arról beszél, hogy irgalomra, könyörületre és szeretetre lenne szükség a világban. Mindez nem jellemzi magát az író. Ez az egyik oka, ami miatt nem tudom kereszténynek tartani a szöveget. Ismeri a megoldást, de nem az ő feladata és szerepe ez. Csupán a történet elmesélése. Mintha a szerző nem lenne a társadalom a része, ahol mindez megtörtént. Mintha nem rajta múlna, hogy a szeretet, az irgalom és könyörület megjelenjen a világban. Ez elképzelhetetlen egy keresztény írónál.

A következő fejezetben, ami második felütése a szövegnek, egy a kömmün alatti legendát mesél el arról, hogy *Kun Béla* miként repült el Pestről, s vitte magával az ország kincseit. Ez tovább távolítja a történetet az olvasótól, amikor egy nyilván legenda színezetű anekdotával indul egy olyan korból, amit az emberek

már másnap igyekeztek elfelejteni és kitörölni az emlékezetükből. A felejtés lesz a szöveg másik fontos mozzanatja. Míg a keresztény kultúrkörnek a legfontosabb parancsot Isten már az ószövetségi időkben megadta: Emlékezzetek! (3Móz 15,39; Ézs 46,8 és 9) S a legnagyobb büntetés, ha valakiről elfeledkeznek. „Az igazak emléke pedig áldott.” (Péld 10,7) A szövegben mindenki elfelejdekzik valami fontosról. Elfelejtik a közösséget, elfelejtik a kigyereket a dadáját, szülő elfelejti a lányát, a mostohaanyja miatt a szerető elfeledkeznek a szerelméről, Krisztinaváros elfeledkeznek Annáról, aki egy időben a központi téma volt Krisztinavárosban. Az ítélet közben majdnem teljesen elfelejdekzenek a vádlottról: Édes Annáról. S mintha minden szereplő megfeledkezne a külső időről. Ez talán a legdöbbenetesebb. Nem is csupán felejtésről van szó, hanem az emlékezet eltörléséről, ami a végső csapás egy ember életében.

A regény időpontja

Már említettem, hogy Kun Béla menekülésével kezdődik a szöveg, ami 1919-et jelent, és a szöveg egy 1922-es beszélgetéssel záródik, ahol már végleges a felejtés, és legalább egy év távlatából nézünk vissza nem az eseményekre, hanem a szerzőre, akit nem tartanak sokra. De az ő véleményüket a kutyaugatás is túlharsogja. ezzel nemcsak az olvasói véleményt távolítja el magától, hanem az eseményeket is. Van még egy konkrét dátum a szövegben, a *Patikárius* fiú viccesnek szánt temetés utáni búcsúztatójának a meghívóján található. Itt az 1920. február 16-ai dátum jelenik meg. A magyar történelem ismerőinek ez az időszak a legnagyobb trauma kora. S ezt a könyv megjelenésének korában senki nem merte vitatni. Ez volt a hivatalos vélemény, amihez mindenki igazodott. Ehhez képest a műben erre semmiféle utalást nem találunk. Mindenki sötétebb a maga kis peccenyéjéért, s el van foglalva a maga kicsinyes nehézségeivel. Miközben az ország a lét és nemlét határán volt. A problémáik a következők: Víz Kornélnak honnan lesz cselédlánya? Hogyan lehet államtitkár *Víz Kornélnak*? Hogyan lehetne hollywoodi filmsztár Patikárius János? Miképp kerülhetne be egy jól fizető állásba protekcióval ugyan? A többiek is élnek a maguk apró életét, aminek nincs valós célja, s még az igazi problémákat és nehézségeket se veszik észre. Még a megszálló román katonák jelenléte sem tűnik fel nekik, sem a trianoni béketárgyalások, sem a Magyarország területén létrejövő mindenféle új és gyorsan eltűnő államalakulatok, sem a fehérterror. Semmi. Mindez talán nem is lenne probléma, ha az emberek belső élete gazdag lenne, de nem így van. A szöveg szereplői, egy kivétellel, kívül-belül szegényes életet élnek.

A történet fő gondolata és mondanivalója

E szürkeség és érzéketlenség miatt lehetne különösen fontos a bírósági jelenet, ahol valamiféle magyarázatot kapnánk és egy olyan ítéletet, ami az igazságérzetünket megnyugtatná. Ehhez képest a tanúkat nem érdekli sem az ítélet, sem a megvádolt személye, csupán valamiféle kötelességből vannak jelen. Pedig nekik is szükségük lenne valamiféle magyarázatra az eseményekkel kapcsolatban. Azok a magyarázatok, amelyeket a tanúk az ügyvédek adnak, senkit nem érdekelnek, mert nem tudnak segíteni. A védőügyvéd mindent megtesz ugyan, de csak azért, hogy a karrierje meginduljon. Zárójelben jegyezném meg, hogy a védőügyvéd képéről mindig a Szentlélek személye jut eszünkbe. Ez az ügyvédecské még csak nem is hasonlít hozzá. A bírósági jelenettől várhatnánk és várunk valamiféle katarzist, amitől megtisztulhatna legalább valaki a szereplők közül, de ez sem történik meg. Ezért ez a bírósági jelenet hasonlítani szeretne a végső ítélethez, legalábbis felhasználja annak képanyagát.

Annak mégis gyenge mása. Olyan ítélet ez, amit senki nem vesz észre, miközben a valódi ítélet már végbement, de nem Édes Annán, hanem az egész országon. Úgy gondolom, hogy ennek a szövegnek ez a központi mondanivalója. Az ítélet végbement, de senki nem veszi észre. S ez az ítélet azért is különleges, mert néhány évtizeden belül meg fog ismétlődni a keresztény Magyarországon, még pusztítóbb módon. Mindezt a szerző nem tudhatja, de a szöveg társadalomrajza leírja azokat az okokat, amelyek miatt a második világháború után eltűnik mindaz, ami ezt a kort jellemzi. Ebből az egyik jellemző a keresztény volt, hiszen az ország annak tartotta magát. A történet központi része a bírósági jelenet, de épp itt látszik, hogy a szöveg nézőpontja nem keresztény.

A történet szereplői

Ezután a főszereplőket szeretném bemutatni és megvizsgálni. Majd két mellékszereplőt, akik közül csupán egyetlen szereplő képviseli a keresztény értékeket. Három főbb szereplője van a szövegnek.

Az egyik főszereplő, maga a címszereplő Édes Anna, egy vidéki parasztlány, aki évek óta Pesten dolgozik cselédként. Családjából elüldözték, végtelenül sokat dolgozik és jól, de érzelmi élete nincs. Azzal, hogy elvállalja Víz Kornélnál a munkát, végleg elveszíti azokat a személyeket, akikhez legalább ő kapcsolódott érzelmileg. Több szimbolikus esemény történik vele. Amikor odaköltözik az új munkáltatóihoz, akkor képtelen megszokni, a neveket, az ételeket, a cselédársakat. Az évés ezért különösen fontos, mert beavatásjellege van, ahogy az úrvacsorának is van egy ilyen értelme, hisz a közösséghez tartozást szimbolizálja. Anna csupán kenyert és vizet eszik a gazdájáéknál. Pedig nyilván vágya valami másra. Furcsa az is, hogy képtelen leölni a csirkéket. Mindemellett a csirkék az egyetlenek, akik melegséggel veszik körül, hogy is tudná bántani őket. Mindezt nem tapasztalja meg az új családjánál, sőt csupán ridegséget, számonkérést kap tőlük. Értük könnyedén lemond arról a teljesen természetes vágyáról, hogy saját családja legyen. Mindezt nem kap semmit. A ridegség az, ami végül is a tragédia okozója lesz.

Anna szerelmi viszonyba keveredik a család egyik fiatal fiú tagjával. Itt sem kap semmilyen melegséget, csupán engedni János vágyait kielégíteni. Itt nem történik, történhet meg a bibliai lesznek ketten egy testté csodája (1Móz 2,24). Mindössze a testi vágyak elégülnek ki, de azok is csak arra a három napra, míg Víz Kornélnak a vidéki rokonoknál vannak. A viszonynak az vet véget, hogy János meglátja mások szemszögéből Annát, és onnan nem kell többet neki. Ez Annát még jobban megalázza, és bezárkózik a saját világába. Erről azonban semmit nem árul el a szöveg. Látjuk a csalódásait és a bezárkózását, hogy mindezt miképpen értékeli, nem tudjuk meg. Ugyanez történik meg az ítélet elhangzásakor, nincs rajta semmi érzélem. Abból sem tudunk meg semmit, amit a kívülállók mondanak róla, hisz azokat hazugságnak érezzük.

Döbbenetes jelenetsor, amikor látjuk a cellában Annát. Felkeresi őt az ügyvédje, majd a hittérítő apácák is, akik „bűnbánatra és töredelemre intették, vallásos füzeteket hagytak nála, melyekben a hit vigaszát találhatta”. Annyira mellékes ez a néhány sor a szövegben, s azt mutatja, hogy azt a valódi megoldást, amit a kereszténység ad, az egyház képtelen megadni, miközben a krisztusi parancsot teljesítik, meglátogatva a börtönben levőket. Nem mutatják meg az utat, amin Krisztus megmutatta a szeretetét az egész világ felé, ami valódi változást hozhat az ember életében. Itt nagy hiányérzete van a keresztény olvasónak.

A másik főszereplő Víz Kornélnak. Neki nem tudjuk meg a

keresztnevét. Tehát teljes függésben él a férjével, aki egy kormányhivatalnok. Házasságuk gyászos, ugyanis elvesztették az egyetlen lányukat. Vizyné tudatlanul minden cselédjében őt keresi. Ezt a hiányt szeretné bepótolni velük. Ezért keresi annyira a tökéletest, de nem tud elfogadni senkit igazán, és képtelen szeretettel fordulni feléjük. Folyamatosan keresi a kapcsolatot elvesztett lányával, ezért minden szerdán spiritiszta szeánszokra jár. Ahol nem kaphat válaszokat. S ezt teszi, mint egy keresztény magyar hivatalnok felesége. A valódi vallásosságát egy ilyen közegben éli meg. Képtelenné válik az igazi szeretet kimutatására. Ez a szeretetlen ember a mozgatórugója a Vízny családoknak, ami így teljesen rideggé válik. Könnyen mondhatnánk, hogy ez nagyobb tragédia, mint a haláluk.

A harmadik főszereplő Vízny Kornél kormányhivatalnok. Vidéki származású, a munkájának, karrierjének él. Nem korrupció ugyan a szó szoros értelmében, de az elintézett ügyekért elfogad kisebb ajándékokat. Tipikus szereplője a két háború közötti Magyarországnak. Folyamatosan a feleségével ellenkezésben él. Ha valami tetszik neki, akkor kritizálja, és ez igaz fordítva is. Nem képes elfogadni Annát, akit a felesége tökéletes cselédnek tart. Mindig a hibát keresi benne. Neki is vannak vallásos érzületei, sőt misztikusnak gondolja magát. Az ő misztikumja a minisztérium, ahol az életét éli. Életének csak akkor talál értelmet, amikor oda visszakérül. Sőt a legnagyobb ünnep számára, amikor megkapja az államtitkári kinevezését. Ez életének csúcspontja. Pozícióját használja fel, hogy unokaöccsének munkát szerezzen egy zsidótól, tehát egy kicsit antiszemita is, mint az ő korában oly sokan. Ez azonban nem akadályozza meg, hogy szívességet kérjen tőle. Ő is képtelen arra, hogy szeretetet mutasson családjára, felesége és Anna felé.

Ők hárman a főszereplők. Őneik lehetne egy családként működni, de képtelenek a szeretetre, sőt a hidegség közöttük olyan nagyvá válik, ami elviselhetetlen a számukra, sőt végzetes lesz.

Két fontos mellékszereplő van, akikről beszélni szeretnék, mert szimbolikus szerepük van a szövegben. A többi szereplőnek is van ehhez hasonló szerepe, de ők ötven azok, akik valamilyen értelemben vallásosak, és az ő szemszögük jelentős a történetben.

A két mellékszereplő közül az első Patikárius János, aki Víznyék unokaöccse, aki néhány hónapra hozzájuk költözik vidékről. Szintén jellegzetes alakja kora Magyarországnak. Katonai iskolába járt, de onnan is kicsapják. Teljesen céltalanul él. Ezért küldik Pestre, hogy hátha megváltozik. Hollywoodi filmszínész szeretne lenni, vagyis szélhámos. Víznyéknél bekapcsolódik a társasági életbe, lányoknak udvarol, színházba, kávéházba jár. Vallásos érzületet egyedül a bankban érez, amit egyfajta székesegyháznak lát. Istene bibliai kifejezéssel szólva a Mammon, a pénz. Ezt keresi Bécsben is, s ebben méri a sikerességét. Soha nem derül ki, hogy Bécsben valóban meggazdagodik a feketekereskedelemről. Annával viszonyba keveredik, de nem ismeri a helyes sorrendet. Előbb lefekszik vele, utána akarja megismerni, udvarolni neki. Talán lenne benne jó szándék, de rossz társaságba keveredik. „Minden rossznak gyökere a pénz szerelme.” (1Tim 6,10) Ez teljesen igaz rá is.

Végül az ötödik jelentős szereplő *Moviszter Miklós* doktor. Vele kapcsolatban a jelentős szó furcsán hangzik, hiszen ő tűnik a legmellékesebb szereplőnek. Véleményét, szavait nem veszik komolyan, sőt teljesen félreértelmezik. Külföldről hazatért orvos, aki segít a betegeken. Ő vállalja a közösséget az elesettekkel a gyakorlatban is. Nemcsak a testükkel törődik, hanem a lelkükkel is. Egy beszélgetésben, amikor Annára és a cselédekre terelődik a szó, azt mondja, hogy a világ problémáira egyetlen megoldás van Krisztus országa. Az irgalom, ami abban jelenik meg. Nem

gondolja megvalósíthatónak ezt az ideált, ami a lelkekben van, de mégis hatással kell lennie az életre. Ez nem teljesen egyezik a keresztény gondolattal, mert mi azt akarjuk, hogy valósuljon meg Isten országa bennünk és körülöttünk. Kosztolányi tudja, hogy a világ problémáira ebben van a megoldás. De ezt nem látja megvalósíthatónak. Épp ezért nem tekinthető kereszténynek.

Van egy még fontosabb jelenet *Moviszter* doktorral kapcsolatban: a bíróságon történetek. Érdekessége, hogy Kosztolányi a távollágtartását egyedül itt adja fel. Költői hevülettel szólítja meg, s kéri, hogy tanúskodjon Anna mellett. Ezt a két részletet szeretném szó szerint is idézni: „*Hát hol vagy, öreg doktor, te haldokló, a gyógyíthatatlan betegséggel, a nyolcszázalékos cukorral? Meghaltál azóta, vagy magaddal tehetetlenül fekszel, senyvedve attól az álomkórtól, mely megelőzi az ilyen betegek halálát? Elvesztél te is, és már nincs senki a földön? Ha még élsz, ha csak egy szikrányi lélek lobog benned, akkor teneked most itt a helyed, akkor el kellett jönnöd.*”²⁵ *Moviszter*, az egyetlen valóban keresztényt, az egyedüli irgalmast hívja tanúul Édes Anna mellett. Egyedül csak ő áll ki valójában mellette. Majd később így folytatja: „*Kiálts – dobogott benne a lélek, – kiálts úgy, mint a te igazi rokonaid, az őskeresztények hősi papjai, akik föllázdak a pogányság ellen, és a temetőikben, a koporsók mellől kiáltottak az égbe, pörölve a legnagyobb Úrral is, az igazságos, de nagyon szigorú Istennel, irgalmat követelve a gyarló embereknek. Hiszen te mindennap elmondod magadban a halotti imát. Emlékszel, mi van benne? Ne tradas bestiis animas confidentes tibi. Ne dobd oda a vadállatoknak a te benned bizakodó lelkeket.*”

Részlet az Édes Anna című filmből

*Et animas pauperorum tuorum ne obliviscaris in finem. És a te szegényeidnek lelkét ne feledd el végképp. Próbáld te is így kiabálni az arénán, az oroszánokat is túlharsova, bátor kathekumen.*²⁶ Ez a rövid részlet az ősi keresztényekkel hozza kapcsolatba *Moviszter*t, akik perlekedtek Istennel, megállva szeretteik koporsójánál, és kérik könyörületét. Ez is csak részben tekinthető keresztényi megnyilvánulásnak. Hiszen csupán valami szigorú Istent ismer, aki ritkán könyörül az emberen.

Ez az a pont, ahol leírnám a magam véleményét, ami nagyon hasonlít C. S. Lewis véleményéhez, hogy csak azt a szöveget tartom kereszténynek, ahol a szöveg világában kimondva-kimondatlanul ott van Isten, aki ítél, aki könyörül, akihez fordulni lehet, és soha nem hagyja magára az embereket. Az a világ elborzaszt, ahol nem lehet jelen Isten. S ez igaz a fiktiiv világokra is, amit egy író alkot meg, mikor a szövegeit hozza létre. Ez az, amit nem érzek

Kosztolányi ezen szövegében. Tud róla, de nem hívja segítségül. Ezért nem tartom kereszténynek ezt a szöveget.

Nem beszéltem rengeteg aspektusáról ennek a szövegnek. Nem adtam választ arra, hogy miért ölte meg Anna Vízéket. Részint azért, mert azt gondolom, hogy a szövegnek nem ez a központi kérdése, és részint nincs is rá válasz. Máshol gyakran elemzett dolgokat sem vizsgáltam, mert kívül állnak dolgozatom témáján, bár fontosak.

Végső konklúziót nehezen hozok meg ezzel a szöveggel kapcsolatban. Mégis talán azt kell mondanom, hogy keresztényként az Isten országa valós megoldás minden problémára, és személyes felelőssége minden kereszténynek az irgalmat, könyörületet, szeretet megmutatni a környezetének, amit csak Krisztusban nyerhetünk el.

Részlet az Édes Anna című filmből

Jegyzetek

1. Magyar értelmező kéziszótár, A–K Akadémiai Kiadó, Budapest, 1999, 678. o.
2. Keresztény bibliai lexikon, K–Zs Kálvin Kiadó, Budapest, 1995, 31–32. o.
3. Kosztolányi Dezső: Édes Anna (Akkord-Talentum), Bodnár György előszava 5. o.
4. Szerb Antal: Magyar irodalomtörténet, V. kiadás Magvető, Budapest, 1972, 465. o.
5. Kosztolányi Dezső: Édes Anna 210. o.
6. Uo., 211–212. o.

A Szolgotárs a twitteren:
twitter.com/szolgotars

Elkészült a Szolgotárs saját mobilalkalmazása

Android rendszerű készülékekre (telefon és tablet) készült el az alkalmazás.

A szolgotars.hu honlapunkról letölthető (ajánljuk a telefon vagy tablet böngészőjéből megnyitni a honlapot).

Alapinformációk és az első tíz bejegyzés szövege offline is megjelenik, de leginkább online lehet kihasználni a program minden funkcióját.

Visszajelzéseket szívesen fogadunk a honlapon a bejegyzés alatt hozzászólás formájában vagy az info@szolgotars.hu címen!